

Мовна політика:
анотований бібліографічний список

2025. – Вип. 5. – 20 с.

(<http://nplu.org/article.php?id=423&subject=3>)

1. Андрушко А. В Україні лише 345 учнів вивчають російську мову [Електронний ресурс] / Анастасія Андрушко // Читомо : [вебсайт]. – 2025. – 8 трав. – Електрон. дані. *Станом на 2024 р. всього 345 учнів здобували освіту російською або вивчали її як іноземну у закладах загальної середньої освіти (ЗСО). Про це повідомлено на офіційному сайті Уповноваженого із захисту державної мови Тараса Кременя. За словами мовного омбудсмена, українська мова майже повністю витіснила російську з освітнього процесу. Зауважено, що 99 % закладів ЗСО сьогодні забезпечують навчання українською мовою. У річному звіті «Про стан дотримання закону України “Про забезпечення функціонування української мови як державної”» за 2024 р. Т. Кремень зазначив, що протягом трьох останніх навчальних років ситуація майже не змінювалась — майже всі учні навчаються державною мовою.* Текст: <https://chytomo.com/v-ukraini-lyshe-345-uchniv-vyvchaiut-rosijsku-movu/>

2. Барчук В. М. Структура мовної особистості: психолінгвістичний та етнолінгвістичний аспекти [Електронний ресурс] / В. М. Барчук // Укр. мова. – 2025. – № 1. – С. 3-23 *Виокремлено та обґрунтовано категорію мовної особистості, встановлено її структуру як носія мовної свідомості, запропоновано зразок опису конститутивів мовної особистості на основі їхнього компонентного складу, визначено взаємозв'язок між ними. Констатовано, що компоненти мовної свідомості (міфологеми, символи, концепти, мему) представляють сферу сакрального*

(зокрема й підсвідомого) і профанного (емпіричного). З'ясовано вплив взаємозв'язку між складниками мовної свідомості на етнопсихологічні особливості особистості. Запропоновано концепцію мовної особистості, що дає підстави вийти за межі дослідження механізмів формування окремих компетентностей мовної особистості та створити типологічну модель сформованої мовної особистості як представника чи носія свідомості соціуму або етносу. Текст: <https://ukrmova.iul-nasu.org.ua/wp-content/uploads/sites/8/2025/04/3..pdf>

3. Богомолець-Бараш О. М. Позаукраїнський світ в українському діалектному просторі: погляд крізь призму пропріальної лексики [Електронний ресурс] / О. М. Богомолець-Бараш // Укр. мова. – 2025. – № 1. – С. 89-106. *Досліджено пропріальну лексику іношомовного походження в діалектній картині світу українців. З'ясовано, що відповідні номінації, часто у складі фразеологізмів, побутують у мовленні носіїв говірок усіх наріч української мови і є вербальними свідченнями контактів українців з іншими народами в різні історичні періоди. Констатовано варіативність, конотованість і дериваційний потенціал екзотопонімів та екзоетнонімів, що продовжує староукраїнську мовну традицію.* Текст: <https://ukrmova.iul-nasu.org.ua/wp-content/uploads/sites/8/2025/04/9..pdf>

4. Буняк В. Понад 90 тисяч пропагандистських книжок завезли до бібліотек окупованої Луганщини, — ЦНС [Електронний ресурс] / Валерія Буняк // Детектор медіа : [інтернет-вид.]. – 2025. – 21 квіт. - Електрон. дані. *За повідомленням Центру національного спротиву (ЦНС), російські загарбники завезли понад 90 тис. примірників пропагандистської літератури до бібліотек тимчасово окупованої Луганщини. За даними відомства, російські книжки на понад 50 млн рублів завезли в межах кремлівського проєкту «Культура». Ця пропагандистська література заповнила порожні через вилучення і знищення українських книжок полиці. ЦНС зазначає, що через книжки, мову, культуру Кремль намагається стерти українську ідентичність і виховати дітей, які не знатимуть, що*

вони українці. Текст: <https://detector.media/infospace/article/240158/2025-04-21-ponad-90-tysyach-propagandystskykh-knyzhok-zavezly-do-bibliotek-okupovanoi-luganshchyny-tsns/>

5. В Україні вивчають, як спілкуються українською мовою в школі [Електронний ресурс] // Читомо : [вебсайт]. – 2025. – 29 квіт. – Електрон. дані. *Зазначено, що розпочався третій етап моніторингового дослідження щодо забезпечення функціонування державної мови в освітньому процесі закладів загальної середньої освіти (ЗСО). Проєкт реалізують Уповноважений із захисту державної мови Тарас Кремень та Державна служба якості освіти України (ДСЯО). Дослідження має кілька основних завдань: виявити актуальні тенденції використання української мови в школах, оцінити мотивацію учнів і педагогів до вдосконалення володіння державною мовою, проаналізувати чинники, що впливають на мовні практики у навчальному середовищі та поза ним. Окремо фахівці вивчатимуть, наскільки школи забезпечені якісними навчальними та цифровими ресурсами для вивчення української. Акцентовано, що протягом 2022 – 2025 рр. Т. Кремень і ДСЯО щорічно проводили моніторинги застосування української мови в школах. У межах цих досліджень опитували учнів, їхніх батьків і вчителів щодо мови спілкування під час освітнього процесу, на перервах і в повсякденному житті, а також аналізували використання української в онлайн-контенті шкіл.* Текст: <https://chytomo.com/v-ukraini-vyvchaiut-iak-spilkuiutsia-ukrainskoiu-movoju-v-shkoli/>

6. Гірак Г. Залізна стіна: як житимуть українці в окупації після заморожування фронту [Електронний ресурс] / Галина Гірак // Korrespondent.net : [вебсайт]. – 2025. – 2 трав. — Електрон. дані. *Йдеться про можливі варіанти життя українців на тимчасово окупованих територіях (ТОТ) у разі підписання мирної угоди між Україною та РФ, і, відповідно, заморозки війни. На думку аналітиків, українці в окупації залишатимуться в ізоляції, ймовірніше, буде режим залізної стіни чи «Холодної війни».*

Зазначено, що, починаючи з 2014 р., окупанти інтегрують місцеве населення на ТОТ у російське правове поле, намагаючись позбавити людей української ідентифікації (це і примусова паспортизація, знищення української мови, загроза утримання людей у «міграційних тюрмах» тощо). Акцентовано, що повна зачистка українськомовного простору на ТОТ дозволить РФ утримати контроль під час можливих перемовин тим аргументом, що там проживають громадяни РФ - українці, які отримали російський паспорт. Із цією метою на ТОТ викоренено навчання української мови. Окреслено проблему підготовки дітей на ТОТ до війни з Україною. Так, з 2024 р. у школах, починаючи з VII класу, запроваджено предмет «Основи безпеки та захисту Батьківщини»; з 01.09.2025 його планують викладати з II класу. За словами правозахисників, є діти, які, проживаючи на ТОТ, навчаються в українських школах і ВНЗ онлайн: вони та їхні свідомі батьки зберігають українську ідентичність, чекаючи на деокупацію територій. Текст: <https://ua.korrespondent.net/articles/4778019-zalizna-stina-yak-zhytymut-ukraintsi-v-okupatsii-pislia-zamorozhuvannia-frontu>

7. Горон Д. Для жителів ТОТ запустили безплатні онлайн-курси української мови [Електронний ресурс] / Діана Горон // Детектор медіа : [інтернет-вид.]. – 2025. – 7 трав. – Електрон. дані. За інформацією руху «Жовта стрічка», в Україні запустили безплатні онлайн-курси української мови для жителів тимчасово окупованих територій (ТОТ). Ці курси створили для: школярів, які хочуть підтягнути українську та скласти вступні іспити до закладів вищої освіти; дорослих, які прагнуть покращити знання мови або вивчити її з нуля, а також «вирватися з полону ворожої пропаганди й відчутти єдність української спільноти». Програму формують індивідуально під потреби учня (навчання з нуля, розмовна практика чи поглиблений рівень вивчення мови). Заняття проводяться через захищені канали зв'язку, а особисті дані учасників не зберігаються. Онлайн-курси створив проєкт «Ти в Україні» разом із рухом «Жовта стрічка» та

«Dovidka.info». Текст: <https://detector.media/infospace/article/240660/2025-05-07-dlya-zhyteliv-tot-zapustyly-bezplatni-onlayn-kursy-ukrainskoi-movy/>

8. Денисюк Ж. З. Українська культурна ідентичність як основа національної стійкості та культурної політики [Електронний ресурс] / Жанна Захарівна Денисюк // Культур. альм. – 2025. – № 1. – С. 309-315. *Досліджено вплив української культурної ідентичності на формування національної стійкості (резильєнтності) в умовах сучасних викликів, зокрема російської агресії. Проаналізовано роль культури, мови, традицій і національної пам'яті у зміцненні соціальної згуртованості та державотворчих процесів. Розглянуто культурну політику України як стратегічний інструмент підтримки ідентичності, збереження спадщини та протидії інформаційним загрозам. З'ясовано, що вплив війни на процеси консолідації нації здійснюється через культуру, мову, традиції, символіку тощо. Висвітлено культурологічний вимір національної стійкості як основи адаптації суспільства та передачі ідентичності наступним поколінням.* Текст: <https://almanac.npu.kiev.ua/index.php/almanac/article/view/561/524>

9. Директорка школи на Київщині звільнена через російську мову - освітній омбудсмен [Електронний ресурс] // Україна молода. – 2025. – 13 трав. – Електрон. дані. *Подано повідомлення освітньої омбудсменки Надії Лецик на сайті відомства про звільнення у Київській області директорки школи за вживання на роботі російської мови, оскільки це є порушенням законодавства про українську мову як мову освітнього процесу. Н. Лецик зазначила, що за результатами атестації у квітні 2025 р. встановлено невідповідність директорки освітнього закладу займаний посаді, внаслідок чого вона була звільнена наказом начальника органа управління освіти.* Текст: <https://umoloda.kyiv.ua/number/0/2006/189361/>

10. Доценко А. І. Пам'ятні місця України у легендах та народних переказах / Анатолій Іванович Доценко ; Відкритий міжнар. ун-т розвитку людини «Україна». – Київ : Ун-т «Україна», 2024. – 219 с. **Шифр зберігання в Бібліотеці: А836955** *Це перший навчальний посібник, в якому за допомогою*

легенд і народних переказів висвітлено відомі у нашій країні пам'ятні місця як об'єкти туристичного значення. До посібника включені лише легенди та народні перекази, що розповідають про існуючі пам'ятні місця, які систематизовані у шість розділів за регіонами України. У кожному розділі виділено три підрозділи: легенди про природно-географічні, історико-культурні пам'ятні місця та про походження назв міст, селищ і сіл.

11. Здоровило Т. Віхова подія для українства: у школах Франції вивчатимуть українську мову як другу іноземну [Електронний ресурс] / Тарас Здоровило // Україна молода. – 2025. – 12 трав. – Електрон. дані. Подано інформацію у Фейсбучі Надзвичайного та Повноважного Посла України у Франції Вадима Омельченко й Посольства України у Франції про рішення Міністерства освіти Франції з 2026 р. запустити пілотний проєкт із вивчення української мови як другої іноземної у коледжах та ліцеях країни. В. Омельченко зазначив, що упродовж останніх років посольство працювало над можливістю введення української мови як другої іноземної, та наголосив, що це рішення є важливим кроком до ширшого визнання української мови у французькому освітньому просторі. Текст: <https://umoloda.kyiv.ua/number/0/2006/189335/>

12. Здоровило Т. Українська мова майже повністю витіснила російську з освіти – Креміль [Електронний ресурс] / Тарас Здоровило // Україна молода. – 2025. – 3 трав. – Електрон. дані. Наведено коментар в ефірі “Громадського радіо” Уповноваженого із захисту державної мови Тараса Кременя, який відзначив, що українська мова майже повністю витіснила російську з освітнього процесу, і 99 % закладів загальної середньої освіти сьогодні забезпечують навчання українською мовою. Т. Креміль назвав однією з головних причин позитивних змін переосмислення мовної ідентичності українців після повномасштабного вторгнення та акцентував на значному поліпшенні мовної ситуації в південних і східних регіонах, які раніше були осередками русифікації. Уповноважений наголосив на необхідності створення повноцінного українськомовного освітнього

середовища - зокрема, під час перерв, у бібліотеках, спортивних залах і на шкільних подвір'ях, та повідомив, що наразі у Верховній Раді України (ВР України) зареєстровано законопроект, який передбачає повну заборону використання російської мови в школах, у тому числі, включно з позаурочним часом. Також Т. Кремень закликав до культурного вибору на користь української мови в родині, соціальних мережах і дозвіллі дітей, адже, за його словами, "так важливо, щоб дорослі давали приклад - не толерували російську, а підтримували українське". Текст:

<https://umoloda.kyiv.ua/number/0/2006/189201/>

13. Здоровило Т. Українська під загрозою: мовний омбудсмен розкритикував законопроект щодо профосвіти [Електронний ресурс] / Тарас Здоровило // Україна молода. – 2025. – 23 квіт. – Електрон. дані. Подано зауваження Уповноваженого із захисту державної мови Тараса Кременя про ризики звуження застосування української мови в закладах профосвіти через новий законопроект "Про професійну освіту". Посадовець вказав, що деякі положення законопроекту "загрожують статусу української мови як єдиної державної" у зв'язку пропозицією авторів документа дозволити проводити навчання мовами національних меншин, якщо на момент вступу таке бажання виявлять щонайменше вісім студентів і буде відповідне рішення засновника закладу. Зазначено, що наразі мовний омбудсмен звернувся з листом до голови профільного Комітету Верховної Ради України (ВР України) та закликав парламентарів вилучити із законопроекту означені норми, водночас голова Комітету ВР України з питань освіти, науки та інновацій Сергій Бабак пояснив, що формулювання, які викликають занепокоєння, додали через домовленості з Європейською Комісією та іноземними партнерами, й запевнив, що деякі положення щодо мови освітнього процесу будуть змінені. Текст:

<https://umoloda.kyiv.ua/number/0/2006/189053/>

14. Кметик Ю. Українська мова в Telegram та Youtube: в країні хочуть контролювати інформацію в соцмережах [Електронний ресурс] /

Юлія Кметик // Focus.ua : [вебсайт]. – 2025. – 8 трав. — Електрон. дані. Як заявив Уповноважений із захисту державної мови Тарас Кремінь на першому засіданні робочої групи з напрацювання змін до мовного законодавства, посилення позицій державної мови у сферах освіти, інтернету та обслуговування є критично важливими для національної безпеки. Зазначено, що Закон "Про медіа" згадує про соцмережі ("платформи спільного доступу до інформації") і визначає навіть певні типи забороненого контенту в них. Але наразі Національна рада уповноважена законом лише вести діалог із адміністраціями соцмереж. Закон не передбачає її безпосереднього впливу на власників сторінок у соцмережах. Текст:

<https://focus.ua/uk/ukraine/705332-ukrajinska-mova-v-telegram-ta-youtube-v-krajini-hochut-kontrolyuvati-informaciyu-v-socmerezah>

15. Лебедина О. У Києві на місці історичної садиби Зеленських зводять ЖК "Тургеневъ": назва викликала обурення [Електронний ресурс] / Оксана Лебедина // Дзеркало тижня. - 2025. - 18 квіт. — Електрон. дані. *Йдеться про те, що в Києві на вулиці Кониського, 22 знесли історичну садибу кінця XIX ст., відому як садиба Зеленських, попри меморандум про її збереження та реставрацію. На її місці розпочалося будівництво житлового комплексу з російськомовною назвою «Тургеневъ», що викликало критику з боку мовного омбудсмена через порушення мовного законодавства та ігнорування суспільного запиту на дерусифікацію публічного простору. Київська міська адміністрація підтвердила порушення охоронного законодавства, а департамент охорони культурної спадщини передав матеріали справи до поліції. Будівля мала історичну цінність, однак офіційно набула статусу об'єкта культурної спадщини лише після початку її демонтажу.* Текст: <https://zn.ua/ukr/UKRAINE/u-kijevi-na-mistsi-istorichnoji-sadibi-zelenskikh-zvodjat-zhk-turhenev-nazva-viklikala-oburennja.html>

16. Лизанчук В. Чужинці знову вбивають за мову. Пробуджена гідність зі словами Івана Огієнка та Юрія Шевельова [Електронний ресурс] / Василь Лизанчук // Україна молода. – 2025. – 14 трав. – Електрон.

дані. Подано допис доктора філологічних наук, заслуженого професора Львівського національного університету ім. Івана Франка Василя Лизанчука про значення рідної мови, зокрема під час широкомасштабного російського вторгнення. Наведено висловлювання мовознавців Івана Огієнка, Юрія Шевельова, Ольги Федик, Олександри Сербенської щодо ролі української мови в державно-політичному житті в Україні, а також зазначено, що наразі студенти IV курсу факультету журналістики Львівського національного університету ім. Івана Франка опановують дисципліну "Українська мова і політика" та під час лекційних і практичних занять з'ясовують сутність фундаментальних засад розвитку і функціонування української мови. Текст: <https://umoloda.kyiv.ua/number/3958/188/189341/>

17. Липчанський М. Українці визначилися, чи слід вивчати російську мову в школах [Електронний ресурс] / Максим Липчанський // Korrespondent.net : [вебсайт]. – 2025. – 29 квіт. — Електрон. дані. Вказано, що, згідно з результатами дослідження, проведеного Київським міжнародним інститутом соціології (КМІС), частка українців, які вважають, що російську мову слід вивчати в школах, нині становить до 38 %; протилежної думки додержують 58 %. Тільки 9 % опитаних вважають за потрібне вивчати російську на рівні української мови або на вищому рівні, ніж інші іноземні. Зауважено, що у 2019 р. 81 % українців вважали, що російську мову необхідно вивчати в школах, а в 2023 – їх частка скоротилася до 42 %. Зазначено, що у всіх регіонах України порівняно з 2019 р. стало значно більше тих, хто виступає проти вивчення російської мови. Наведено відповідні дані щодо західних, центральних, південних і східних регіонів країни. Наголошено, що переважна більшість – 63 % респондентів - повідомила, що вдома вони розмовляють українською мовою, 13 % - російською, 19 % - що використовують у вжитку обидві мови. Текст: <https://ua.korrespondent.net/ukraine/4776893-ukrainsi-vyznachylisia-chy-slid-vyvchaty-rosiisku-movu-v-shkolakh>

18. Лопушинський І. П. Державна політика України щодо використання мов в освітньому процесі : перспективи законодавчого врегулювання [Електронний ресурс] / І. П. Лопушинський, Л. О. Козакова О. М. Момоток // Актуал. питання у сучас. науці. – 2025. – № 4 (34). – С. 756-769. *Розглянуто стан і перспективи державної мовної політики в Україні, практику застосування державної (української) мови, мов корінних народів і мов національних меншин, англійської мови в освітньому процесі закладів освіти України. Вказано, що з метою розширення сфери використання державної (української) мови в освітньому процесі закладів освіти народні депутати України 9-го скликання внесли до Верховної Ради України (ВР України) проєкт Закону «Про внесення змін до деяких законів щодо використання мов в освітньому процесі», що, на думку парламентарів, сприятиме розвитку української мови в освітній сфері України з гарантією збереження етнічної, культурної та мовної самобутності корінних народів та національних меншин (спільнот) України. Проте, недостатня увага до реалізації міжнародного та вітчизняного законодавства у сфері реалізації державної мовної політики, спричинена тривалою повномасштабною війною РФ проти України, не сприяла вжиттю достатніх заходів для утвердження в закладах освіти по-справжньому українськомовного освітнього середовища. Доведено, що окремим положенням законопроєкту щодо мовного середовища в закладах освіти властивий певний декларативний характер, який характеризується відсутністю конкретних і належних механізмів реалізації законодавчих норм. Тому ухвалення проєкту Закону (з певними юридичними правками) сприятиме дальшому захисту української мови як державної, посиленню її ролі в освітньому процесі, поширенню обов'язку робочого спілкування українською мовою на весь час перебування в приміщеннях та на території закладу освіти. Текст :* <http://perspectives.pp.ua/index.php/sn/article/view/22568/22539>

19. Мазун О. В профтехучилищах може поменшати уроків української мови: парламент прийняв законопроєкт [Електронний

ресурс] / Олена Мазун // Focus.ua : [вебсайт]. – 2025. – 16 квіт. — Електрон. дані. *Як повідомила народна депутатка України від політичної партії "Європейська солідарність" ("ЄС"), член Комітету Верховної Ради України (ВР України) з питань зовнішньої політики та міжпарламентського співробітництва Ірина Геращенко, ВР України прийняла за основу законопроект № 13107-д, який передбачає можливість організації навчального процесу мовами національних меншин у закладах професійної освіти. За її словами, законопроект передбачає можливість повноцінного навчання виключно мовою національної меншини, при цьому українська мова викладатиметься лише як окремий навчальний предмет. Крім того, норма поширюється не лише на представників національних меншин, а й на всіх охочих студентів, незалежно від їхнього етнічного походження.* Текст: <https://focus.ua/uk/ukraine/702432-v-proftehuchilishchah-mozhe-pomenshati-urokiv-ukrajinskoji-movi-parlament-priynyav-zakonoprojekt>

20. Негода Т. Російська мова і підлітки: як Україні не втратити наступні покоління [Електронний ресурс] / Тетяна Негода // Укрінформ : [укр. інформ. сайт]. – 2025. – 17 квіт. – Електрон. дані. *Зазначено, що на формування дітей впливають сім'я, соцмережі, суспільство і – російська пропаганда. За словами автора статті, вирвати молодь з лап російської пропаганди складно, але способи є. Акцентовано, що російськомовні наступні покоління – це ж практично гарантія заходу на нове коло протистояння «руського міра» й української ідентичності. Допоки ми підтримуємо російську мову й культуру завжди буде ризик, що через 20, 30 – скільки завгодно років якомусь наступному російському «царю» стрільне в голову, що це – чудовий привід розпочати нове «СВО». Рідна мова – це запорука виживання у світі, де не можна покластися на жодного союзника, а тільки на сусіда, однодумця. Наведено роз'яснення експертів, чому російськомовність настільки живуча і як же достукатися до дитячих голів, щоб серед наступних поколінь українців однодумців була впевнена більшість.*

Текст: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3983177-rosijska-mova-i-pidlitki-ak-ukraini-ne-vtratiti-nastupni-pokolinna.html>

21. Обмежити російське і посилити українське [Електронний ресурс] / Прес-служба Апарату Верхов. Ради України // Голос України. – 2025. – 24 квіт. [№ 332]. – Електрон. дані. *Подано інформацію, що у підкомітеті з питань музичних індустрій Комітету Верховної Ради України (ВР України) з питань гуманітарної та інформаційної політики розглянули питання про заборону музики російською мовою на стримінгових платформах. Голова підкомітету Олександр Санченко звернувся до представників різних інституцій з проханням більш детально розповісти, що вже зроблено, щоб зменшити кількість російськомовного контенту на стримінгах та натомість популяризувати українськомовний контент.* Текст: <https://www.golos.com.ua/article/383581>

22. Огаренко Т. А. Державна мова в гуманітарній політиці України : інструмент національної єдності та управління [Електронний ресурс] / Т.А. Огаренко // Вісн. науки та освіти. – 2025. – № 3 (33). – С.433-441. *Проаналізовано функції української мови, з-поміж яких виокремлено декілька основних: комунікативна, правова та ідентифікаційна. Вказано, що з метою посилення державотворчих і консолідаційних функцій мови, підвищення її ролі в забезпеченні територіальної цілісності та національної безпеки України у 2019 р. був прийнятий Закон «Про забезпечення функціонування української мови як державної». Зазначено, що протягом століть мова виконувала роль об'єднавчого чинника для українців, попри численні спроби її знищення або маргіналізації. Використання державної мови в публічному управлінні також забезпечує функцію контролю та звітності. Усі документи, що стосуються роботи органів влади, мають бути складені державною мовою, що дозволяє громадянам контролювати діяльність чиновників й органів влади. Доведено, що під час війни українська мова набула ще більшого значення. Вона стала символом опору російській агресії та важливим фактором самоідентифікації українців у боротьбі за*

свободу й незалежність. Вказано, що в умовах сучасних викликів одним із пріоритетів залишається формування сильної національної ідентичності, яка ґрунтується на повазі до української мови, культури та історії. Текст : <http://perspectives.pp.ua/index.php/vno/article/view/20887/20863>

23. Опришко Н. Перспективні напрямки застосування штучного інтелекту у мовній підготовці студентів-іноземців [Електронний ресурс] / Наталія Опришко, Валерія Тараненко // Теорія і практика викл. укр. мови як інозем. – 2025. – № 19. – С. 12-20. *Розглянуто трансформацію мовної підготовки іноземних студентів в умовах дистанційного навчання, спричиненого повномасштабною війною в Україні. Акцент зроблено на впровадженні цифрових технологій та особливо – на використанні генеративного штучного інтелекту, що відкриває нові можливості для персоналізованого та адаптивного навчання. Проаналізовано потенціал ШІ у сфері освіти, розкрито філософські та практичні аспекти його застосування, окреслено перспективні напрямки використання інноваційних інструментів на основі ШІ для підвищення ефективності та мотивації вивчення мови на початковому етапі. Увагу приділено формуванню навчальних стратегій та забезпеченні інтеграції іноземців в українське мовно-культурне середовище.* Текст:

<http://publications.lnu.edu.ua/collections/index.php/ukrinolos/article/view/4801/5285>

24. Світовий конгрес українців закликав підтримати українські школи за кордоном [Електронний ресурс] // Укрінформ : [укр. інформ. сайт]. – 2025. – 28 квіт. – Електрон. дані. Зазначено, що Світовий конгрес українців (СКУ) у межах глобальної кампанії «Have Faith In Ukraine's Future» («Вірте в майбутнє України»), спрямованої на підтримку українських дітей та збереження національної ідентичності, закликав до підтримки українських освітніх осередків за кордоном. У СКУ зауважили, що сьогодні по всьому світу працюють понад 300 українських суботніх і недільних шкіл, де педагоги-ентузіасты самовіддано зберігають для

переміщених дітей рідну мову, багату культуру та неповторну ідентичність. Ці школи стали справжніми форпостами збереження національної ідентичності юних українців, які були змушені покинути Батьківщину через повномасштабне вторгнення РФ. Акцентовано, що Світова Координаційна Виховно-Освітня Рада (СКВОР) СКУ об'єднала зусилля для зміцнення цього надзвичайно важливого напрямку. Зокрема, реалізується важливий проєкт зі створення першого унікального підручника з історії України, спеціально адаптованого для шкіл української діаспори та дітей від восьми років. Текст: <https://www.ukrinform.ua/rubric-diaspora/3986769-svitovij-kongres-ukrainciv-zaklikav-pidtrimati-ukrainski-skoli-za-kordonom.html>

25. Сивокозова Т. В. Маловідома українська пам'ятка «Решетилівське учительне Євангеліє» [Електронний ресурс] / Т. В. Сивокозова // Укр. мова. – 2025. – № 1. – С. 107-116. Досліджено Решетилівське учительне Євангеліє – унікальну рукописну пам'ятку кінця XVII ст., що відображає особливості розвитку староукраїнської мови на території побутування середньонаддніпрянського говору південно-східного наріччя, який відіграв помітну роль у творенні нової української літературної мови. Реконструйовано повну назву рукописної пам'ятки, уточнено час її написання та жанрову належність. З'ясовано структурні особливості й тематику повчань. Установлено особливості використання у структурі проповідей двох різновидів письма – півустава та скоропису. Текст: <https://ukrmova.iul-nasu.org.ua/wp-content/uploads/sites/8/2025/04/10..pdf>

26. Ситняк В. Навіть у бомбосховищі: у школах перевіряють використання української мови, деталі [Електронний ресурс] / Вікторія Ситняк // Focus.ua : [вебсайт]. – 2025. – 3 трав. — Електрон. дані. Як повідомив мовний омбудсмен Тарас Кремень, у школах України з кінця квітня розпочалися перевірки на використання української мови. Йдеться про проєкт Уповноваженого із захисту державної мови Т. Кременя і Державної служби якості освіти України (ДСЯО). Він підкреслив, що українська

повинна звучати скрізь: не лише на уроках, а й на перервах, у бібліотеках, спортивних залах та навіть у бомбосховищах. Мовний омбудсмен наголосив на важливості дотримання ст. 21 Закону про державну мову, яка передбачає обов'язкове застосування української в закладах освіти та закликав усіх учасників освітнього процесу до активної співпраці у цьому питанні. Текст: <https://focus.ua/uk/ukraine/704609-navit-u-bomboshovishchi-u-shkolah-perevirayut-vikoristannya-ukrajinskoji-movi-detali>

27. Совотєєва О. Кожне слово українською — це гідність спротиву ворогам! Про важливість рідної мови [Електронний ресурс] / Олександра Совотєєва // Україна молода. — 2025. — 14 трав. — Електрон. дані. У статті студентки IV курсу факультету журналістики Львівського національного університету ім. Івана Франка Олександри Совотєєвої йдеться про українську мову як могутній засіб спротиву російським агресорам. Зокрема наведено численні факти переслідування за українську мову на тимчасово окупованих Росією територіях, адже окупанти розуміють, що мова є не лише засобом спілкування, а й носієм історії, культури та пам'яті народу. Наголошено, що останні соціологічні дослідження свідчать про зростання частки людей, які спілкуються українською мовою в повсякденному житті, та про зниження рівня вживання російської мови. Текст: <https://umoloda.kyiv.ua/number/3958/188/189342/>

28. Спроби влади послабити інституцію Уповноваженого із захисту державної мови є безвідповідальними й неприйнятними - заява українських громадських організацій [Електронний ресурс] // Україна молода. — 2025. — 25 квіт. — Електрон. дані. Подано заяву українських громадських організацій щодо ситуації навколо висунення відповідно до ст. 50 Закону про державну мову міністром юстиції, міністром культури та стратегічних комунікацій та Уповноваженим Верховної Ради України (ВР України) з прав людини кандидатур на посаду Уповноваженого із захисту державної мови у зв'язку із закінченням п'ятирічної каденції

нинішнього Уповноваженого Тараса Кременя. Наголошено, що Т. Кремень і його команда налагодили системну роботу з захисту і посилення мовного законодавства, профілактики та контролю за порушеннями мовних прав українців, підвищення ролі української мови в Україні та за її межами, а також стверджено, що наразі потай від громадськості до Кабінету Міністрів України (КМ України) подано кандидатури, "придатність більшості з яких до виконання на належному рівні функцій Уповноваженого із захисту державної мови викликає серйозний сумнів". Автори звернення закликали Президента України та Офіс Президента України (ОПУ) не втручатися в процес призначення Уповноваженого із захисту державної мови, який є виключною компетенцією уряду, а очільників означених міністерств і посадових осіб відкликати свої подання і внести натомість кандидатів, що мають значний досвід діяльності з захисту державної мови. Текст: <https://umoloda.kyiv.ua/number/0/2006/189086/>

29. Стали відомі книгарні й видавництва, які порушували закон про українську мову [Електронний ресурс] // Читомо : [вебсайт]. – 2025. – 1 трав. – Електрон. дані. Зазначено, що п'ять компаній, серед яких дві книгарні та три видавництва, у 2023 р. порушили вимоги ст. 26 Закону про державну мову у сфері книговидання та книготорговельного обслуговування. Про це йдеться у звіті Уповноваженого із захисту державної мови Тараса Кременя за 2024 р. Всього у 2024 р. мовний омбудсмен здійснив сім заходів державного контролю за дотриманням вимог Закону про державну мову. Наведено перелік компаній-порушників вимог Закону. Зауважено, що зазвичай українці скаржились на продаж книжкових видань російською мовою, зокрема через інтернет-магазини, обслуговування недержавною мовою в місцях розповсюдження, а також щодо незначної частки українськомовної продукції у книгарні. Як відомо зі ст. 26 Закону про державну мову у сфері книговидання та книготорговельного обслуговування — видавець, внесений до Державного реєстру, зобов'язаний видавати державною мовою не менше 50 % назв книжкових видань. Ця вимога не поширюється на

видавничу продукцію, видану мовами корінних народів чи національних меншин України. Текст: <https://chytomo.com/staly-vidomi-knyharni-j-vydavnytstva-iaki-porushuvaly-zakon-pro-ukrainsku-movu/>

30. Староста І. "Якщо в мене будуть діти, то не знатимуть мови агресора". Досвід колись російськомовної львів'янки [Електронний ресурс] / Інна Староста // Україна молода. – 2025. – 14 трав. – Електрон. дані. Подано розповідь студентки факультету журналістики Львівського національного університету ім. Івана Франка Інни Старости, яка виросла у Львові в російськомовній сім'ї. Студентка розповіла про причини, які спонукали її перейти на українську мову, та акцентувала на важливості спротиву політиці країни-агресорки РФ, яка намагається використати мовне питання для розколу українців та знищення України як незалежної держави. Текст: <https://umoloda.kyiv.ua/number/3958/188/189343/>

31. Таран А. А. Вторинні номінації в контексті повномасштабної війни Росії проти України [Електронний ресурс] / А. А. Таран // Укр. мова. – 2025. – № 1. – С. 43-51. Досліджено вторинні номінації, зокрема метафори, що слугують мовностилістичними засобами експлікації подій в Україні під час повномасштабної війни та дають змогу перетворити оцінні позначення нових реалій і понять на їхні яскраві мовні знаки. Функції метафор кваліфіковано як відображення настроїв українського суспільства, ставлення мовців до певних явищ сьогодення та передання їхніх оцінок. Текст: <https://ukrmova.iul-nasu.org.ua/wp-content/uploads/sites/8/2025/04/5..pdf>

32. У Києві презентували Мовний коментар до Конституції України [Електронний ресурс] // Юрид. газ. – 2025. – 23 квіт. – Електрон. дані. Подано інформацію, що 22.04.2025 в Києві було презентовано видання «Мовний коментар до Конституції України та інших нормативних актів», підготовленого Конституційним Судом України (КСУ) спільно з Інститутом української мови НАН України. Захід об'єднав суддів КСУ, працівників Секретаріату КСУ, мовознавців, юристів, представників законодавчої та судової влади. Модератором виступив доктор юридичних

наук, професор Сергій Головатий, керівник Центру правничої термінології та один із головних ініціаторів проєкту. За його словами, Мовний коментар має полегшити шлях до впровадження в українську правову систему українських юридичних термінів. Видання вийшло з друку 31.03.2025 і складається із двох частин. Перша - містить текст Конституції 1996 р.; слова і словосполучення, що їх рекомендовано відповідно до норм сучасної української літературної мови; витяги з актів КСУ та коментарі Інституту української мови НАН України. Друга - містить тексти законів та інших актів і рекомендації щодо застосування окремих слів і словосполучень. Коментарі ґрунтовані на чинних нормах сучасної української літературної мови. Видання підготовлено за сприяння Програми підтримки ОБСЄ для України. Текст: <https://yur-gazeta.com/golovna/u-kievi-prezentuvali-movniy-komentar-do-konstituciyi-ukrayini.html>

33. У Раді обговорили питання про заборону музики російською мовою на стримінгових платформах [Електронний ресурс] // Юрид. газ. – 2025. – 6 трав. - Електрон. дані. Зазначено, що 18.04.2025 в підкомітеті з питань музичних індустрій Комітету Верховної Ради України з питань гуманітарної та інформаційної політики обговорили питання про заборону музики російською мовою на стримінгових платформах. За словами першого заступника голови Національної ради Валентина Ковалю, жодна велика платформа не готова створювати під Україну якісь окремі правила, які б виходили за межі їхніх світових правил. На думку В. Ковалю, Україна може рухатися шляхом вдосконалення свого національного санкційного законодавства, і потім ці санкційні списки передавати в Європу та США. За словами Валерії Куракіної, представниці Міністерства цифрової трансформації, для того, щоб звернутися до стримінгових платформ, потрібне відповідне національне законодавство або санкції як підстава для світових компаній обмежити контент на території України. Окремо учасники обговорили відсутність чітко визначених санкцій за публічне відтворення/виконання музики російською мовою. Наразі в Україні

заборонене публічне виконання російської музики, однак конкретні механізми відповідальності за недотримання закону потребують вдосконалення. Текст: <https://yur-gazeta.com/golovna/u-radi-obgovorili-pitannya-pro-zaboronu-muziki-rosiyskoyu-movoyu-na-strimingovih-platformah.html>

34. Українські парламентарі взяли участь в Анталійському дипломатичному форумі [Електронний ресурс] / Прес-служба Апарату Верхов. Ради України // Голос України. – 2025. – 16 квіт. [№ 326]. – Електрон. дані. *Йдеться про те, що у турецькій Анталії завершився Анталійський дипломатичний форум — один із найпотужніших міжнародних майданчиків для обговорення глобальної безпеки та майбутнього міжнародного порядку. Від України на форумі був присутній міністр закордонних справ Андрій Сибіга. Також серед учасників події — народні депутати Мустафа Джемільєв, Ахтем Чийгоз, Рефат Чубаров і Микола Княжицький, які під час форуму наголосили, зокрема, на захисті мови і культури кримськотатарського народу у Криму.* Текст: <https://www.golos.com.ua/article/383418>

35. Філологиня Олена Івановська та ексзаступник міністра освіти Павло Полянський є кандидатами на посаду мовного омбудсмана [Електронний ресурс] // Детектор медіа : [інтернет-вид.]. – 2025. – 30 квіт. - Електрон. дані. *Подано інформацію, що філологиня Олена Івановська та колишній заступник міністра освіти, посадовець Кабінету Міністрів України (КМ України) Павло Полянський претендують на посаду мовного омбудсмана. Їхні імена стали відомі після запитів громадського активіста, викладача Львівського національного університету ім. Івана Франка Святослава Літинського до Офісу омбудсмана та Міністерства культури та стратегічних комунікацій (МКСК). У своїх зверненнях С. Літинський запитав про подані до КМ України кандидатури, а також чи відповідають вони основним вимогам — наявність досвіду правозахисної діяльності або захисту державної мови та володіння англійською. Нагадано, що 08.07.2025 спливає п'ятирічна каденція Уповноваженого із захисту державної мови*

Тараса Кременя. Відповідно до ст. 50 Закону про державну мову, міністр юстиції, міністр МКСК і уповноважений ВР України з прав людини за три місяці до цієї дати мали подати на розгляд уряду кандидатуру для призначення на цю посаду на наступний термін. Текст: <https://detector.media/infospace/article/240432/2025-04-30-filologynya-olena-ivanovska-ta-ekszastupnyk-ministra-osvity-pavlo-polyanskyi-ie-kandydatamy-na-posadu-movnogo-ombudsmana/>

36. Шпак І. У школах Франції викладатимуть українську мову як другу іноземну [Електронний ресурс] / Ірина Шпак // Focus.ua : [вебсайт]. – 2025. – 12 трав. — Електрон. дані. Зазначено, що з початку вересня 2025 р. у Франції українську мову викладатимуть як другу іноземну. Це відбуватиметься в межах пілотного освітнього проєкту. Про це йдеться в повідомленні посольства України у Франції на «Facebook». Вказано, що українську мову запровадять у навчальні програми коледжів і ліцеїв у чотирьох регіонах Франції — Паризькому, Версальському, Кретьейському та Приморських Альпах (Ніцца), де навчається найбільше дітей з України. Як повідомили у посольстві, ця ініціатива є результатом його дипломатичних зусиль у співпраці з Міністерством освіти Франції, Міністерством Європи та закордонних справ, а також депутатами Національних зборів. Текст: <https://focus.ua/uk/world/705760-u-shkolah-franciji-vikladatimut-ukrajinsku-movu-yak-drugu-inozemnu>

**Підготовлено відділом інформаційного забезпечення органів влади
Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого**

Відповідальний за випуск: Зайченко Н. Я.

16.05. 2025 р.